

9. Спектор О.М. Альтернативні способи вирішення цивільно-правових спорів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2012. 244 с.
10. Калашникова С.И. Медиация в сфере гражданской юрисдикции: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2010. 27 с. URL: <https://dlib.rsl.ru/01004617157>.
11. Закон Республіки Білорусь від 12 липня 2013 р. № 58-3 «Про mediaцію». URL: <http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=H11300058>.
12. Европейский кодекс поведения для медиаторов. URL: <http://bgarf.ru/science/baltic-center-of-mediation-and-conflictology/normativno-pravovyye-dokumenty/evro-kodeks.pdf>.
13. Кармаза О. Институт mediaции: основні концепції розвитку. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 24–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_2_6.
14. Кодекс етики медиатора НАМУ затверджений рішенням Загальних зборів ГО «Національна асоціація медиаторів України» від 07 грудня 2017 р. URL: <http://namu.com.ua/ua/info/mediators/ethical-code/>.
15. Проект Закону України про mediaцію № 3665 від 17 грудня 2015 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463.
16. Турман Н. Медиация в кримінальному процесі: шляхи удосконалення чинного законодавства. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 3. С. 276–280. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_3_63.

УДК 342.9 (477)

ГАЛЬОНКІН С.А.

НАПРЯМИ ТА ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті на основі аналізу наукових поглядів вчених і норм чинного законодавства України визначено напрями та предмет адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні.

Обґрунтовується думка, що предметом адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні виступають суспільні відносини, які виникають між органами державної влади, а також із приводу діяльності останніх щодо: утворення, ліквідації та реорганізації апеляційних судів; організації й упорядкування роботи апеляційних судів; призначення та звільнення з посади суддів апеляційних судів, їх підготовки та добору; забезпечення роботи органів судової адміністрації; взаємодії між суддями, судами апеляційної інстанції, службовцями останніх та органами державної влади; попередження та припинення правопорушень, що створюють загрозу легальному стану діяльності апеляційних судів і службовців цієї інстанції; притягнення порушників до адміністративної відповідності тощо.

Виокремлено п'ять основних напрямів адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження України, зокрема: 1) систематичну розробку й удосконалення чинної нормативно-правової бази, норми якої регулюють питання організації та функціонального забезпечення судів апеляційної інстанції в аспекті виконання ними визначених законом повноважень у межах апеляційного провадження; 2) інформаційно-технічне забезпечення діяльності судів апеляційної інстанції й органів судової адміністрації задля інформатизації їх роботи, упровадження в їх діяльність інноваційних технологій, а також створення відповідної нормативної бази використання останніх; 3) підтримку легального стану праводносин у сфері забезпечення апеляційного провадження шляхом попередження правопорушень і притягнення винних у їх вчиненні до адміністративної відповідальності; 4) запровадження нових форм і методів управління у діяльність судової адміністрації, зокрема в аспекті регулювання останньою роботи апеляційних судів;

© ГАЛЬОНКІН С.А. – здобувач (Університет сучасних знань)

5) постійне підвищення рівня наукового забезпечення діяльності судів і суддів апеляційної інстанції, розвиток правового статусу останніх відповідно до світових стандартів побудови судочинства.

Ключові слова: напрями, предмет, предмет правового регулювання, адміністративно-правове забезпечення, апеляційне провадження.

В статье на основе анализа научных взглядов ученых и норм действующего законодательства Украины определены направления и предмет административно-правового обеспечения апелляционного производства в Украине.

Обосновывается точка зрения, что предметом административно-правового обеспечения апелляционного производства в Украине выступают общественные отношения, возникающие между органами государственной власти, а также по поводу деятельности последних по: образованию, ликвидации и реорганизации апелляционных судов; организации и упорядочению работы апелляционных судов; назначению и освобождению от должности судей апелляционных судов, их подготовки и отбора; обеспечению работы органов судебной администрации; взаимодействию между судьями, судами апелляционной инстанции, служащими последних и органами государственной власти; предупреждению и пресечению правонарушений, создающих угрозу легальному состоянию деятельности апелляционных судов и служащих этой инстанции; привлечению нарушителей к административной ответственности.

Выделены пять основных направлений административно-правового обеспечения апелляционного производства Украины, в частности: 1) систематическая разработка и усовершенствование действующей нормативно-правовой базы, нормы которой регулируют вопросы организации и функционального обеспечения судов апелляционной инстанции в аспекте выполнения ими определенных законом полномочий в пределах апелляционного производства; 2) информационно-техническое обеспечение деятельности судов апелляционной инстанции и органов судебной администрации для информатизации их работы, внедрение в их деятельность инновационных технологий, а также создание соответствующей нормативной базы использования последних; 3) поддержка легального состояния правоотношений в сфере обеспечения апелляционного производства путем предупреждения правонарушений и привлечения виновных в их совершении к административной ответственности; 4) внедрение новых форм и методов управления в деятельность судебной администрации, в частности в аспекте регулирования последней работы апелляционных судов; 5) постоянное повышение уровня научного обеспечения деятельности судов и судей апелляционной инстанции, развитие правового статуса последних в соответствии с мировыми стандартами построения судопроизводства.

Ключевые слова: направления, предмет, предмет правового регулирования, административно-правовое обеспечение, апелляционное производство.

In the article on the basis of analysis of scientific opinions of scientists and norms of the current legislation of Ukraine the directions and subject of administrative and legal support of appeal proceedings in Ukraine are determined.

The point of view is that the subject of administrative and legal support of appeal proceedings in Ukraine are the social relations that arise between state authorities, as well as the activities of the latter concerning: the formation, liquidation and reorganization of appellate courts; organizing and streamlining the work of appellate courts; appointment and dismissal of judges of appellate courts, their preparation and selection; ensuring the work of the judicial administration; interaction between judges, courts of appellate instance, other employees of the latter and state authorities; prevention and cessation of offenses that threaten the legal status of the courts of appeals and officials of this instance; bringing violators to administrative compliance, etc.

There are five main directions of administrative and legal support of appeal proceedings of Ukraine, in particular: 1) systematic development and improvement of the current regulatory framework, the norms of which regulate the organization

and functional provision of courts of appellate instance in the aspect of their execution of the powers determined by the law within the limits of appeal proceedings; 2) information and technical support of the activity of courts of appellate instance and judicial administration bodies, for the purpose of informatization of their work, introduction of innovative technologies into their activities, as well as the creation of an appropriate normative basis for the use of the latter; 3) support the legal status of legal relations in the field of ensuring the appeal proceedings by preventing offenses and bringing the perpetrators to administrative responsibility; 4) introduction of new forms and methods of management in the activity of the judicial administration, in particular, in the aspect of regulating the last work of appellate courts; 5) continuous improvement of the level of scientific support of the activity of courts and appellate court judges, development of the legal status of the latter in accordance with the world standards for the construction of legal proceedings.

Key words: *directions, subject, subject of legal regulation, administrative and legal support, appeal proceedings.*

Вступ. Сьогодні одним із найважливіших засобів захисту прав кожної окремої людини є можливість відстояти свої права у судовому порядку. Водночас не завжди використання конкретного методу захисту порушених прав приводить до бажаного результату, а тому особливий уваги заслуговує інститут апеляційного провадження в Україні, а також забезпечення його ефективного функціонування через якісне адміністративно-правове забезпечення. Свого часу професор Й.О. Покровський писав, що право «має своєю загальною метою регулювання відносин між людьми» [1, с. 38]. Ця теза показує цілеспрямованість права як явища, насамперед, соціального. Продовжуючи міркування в цій площині, можемо зробити такий висновок: якщо право має відповідний напрям дії, то певне коло цілей також притаманне усім його іпостасям, будь це правова категорія, інститут, галузь чи механізм, наприклад, адміністративне забезпечення апеляційного провадження. Крім того, виходячи з логічної послідовності наведеного твердження, напрям дії права залежить від того, на що спрямований його вплив. Проектуючи зазначений аспект на проблематику нашого наукового дослідження, вбачаємо за необхідне звернути увагу на предмет і напрями механізму адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні.

Окремі проблемні аспекти правового забезпечення апеляційного провадження у своїх наукових працях розглядали: І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурський, Н.І. Золотарьова, С.Ф. Константінов, П.П. Білик, Я.В. Греца, О.В. Негодченко, Г.О. Шлома, В.В. Галунько, В.І. Курило, С.О. Короєд, О.Ю. Дрозд, О.М. Музичук, А.А. Стрижак, І.В. Гиренко, О.М. Єщук, І.М. Риженко, А.А. Іванишук, Р.Д. Саунін, І.М. Ямкова та багато інших. Однак вчені практично залишили поза увагою питання напрямів і предмету адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні.

Постановка завдання. Саме тому мета статті – визначити напрями та предмет адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні.

Результати дослідження. Ґрунтуючись на наукових поглядах вчених, можна зробити висновок, що предметом права або правового регулювання виступають суспільні відносини в різних сферах соціального буття, наприклад: суспільні відносини в галузі державного управління, праці, реалізації цивільних прав громадян тощо. Виходячи з цього аспекту, доречно припустити, що предметом будь-якого регулятивно-правового механізму, наприклад, механізму адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження, також є суспільні відносини певного типу.

Водночас у розрізі цього питання необхідно звернути увагу на проблематику розмежування об'єкта і предмета забезпечення. У наукових працях вказується на те, що об'єктом адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження виступає зазначений інститут безпосередньо, тобто конкретне апеляційне провадження. Предмет – це категорія, яка визначає певну цілісність, виокремлену зі світу різноманітних об'єктів у процесі людської діяльності і пізнання [2, с. 17]. Іншими словами, об'єкт у цьому разі є цілим, а предмет – його органічною складовою частиною. Саме предмет показує, в яких рамках той чи інший тип правового забезпечення впливає на об'єкт. Так, апеляційне провадження є багатограним інститутом процесуальної сфери. Однак, як показало дослідження правових засад, норми адміністративного права складають лише одну з багатьох частин у системі правового регулювання останнього. Таким чином, предмет у цьому контексті показує, які саме правовідносини, що складають зміст

інституту апеляційного провадження, підпадають під регулятивну дію механізму адміністративно-правового забезпечення.

Отже, предметом адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні виступають суспільні відносини, які виникають між органами державної влади, а також із приводу діяльності останніх щодо: утворення, ліквідації та реорганізації апеляційних судів; організації й упорядкування роботи апеляційних судів; призначення та звільнення з посади судів апеляційних судів, їх підготовки та добору; забезпечення роботи органів судової адміністрації; взаємодії між суддями, судами апеляційної інстанції, іншими службовцями останніх та органами державної влади; попередження та припинення правопорушень, які створюють загрозу легальному стану діяльності апеляційних судів і службовців цієї інстанції; притягнення порушників до адміністративної відповідності тощо.

Наступним аспектом, котрий потребує уваги, є напрями адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження. Доречно відзначити схожість категорій «напряму» і «завдання», які досить часто в науковій літературі ототожнюються, через що виникає плутанина з приводу змісту обох.

І напрями, і завдання стосуються якоїсь загальної цілі (мети). Однак, якщо виходити із сутності обох термінів, то завдання – це тактичне, необхідне для вирішення питання, завдяки реалізації якого стає можливою реалізація цілі безпосередньо. Водночас завдання є одиничними, тобто, кожне з них припиняє існування за фактом виконання. Напрями також зумовлюються метою, однак вони є сталими проблематиками, які показують вектор діяльності, заданий метою. Так, для прикладу, якщо ми говоримо про адміністративно-правове забезпечення апеляційного провадження в Україні, то метою буде належне забезпечення цього інституту, а напорами – шляхи дії механізму, відповідно до яких він реалізовуватиметься, що призведе до наближення безпосередньої реалізації загальної цілі.

Окреслюючи напрями механізму адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні, необхідно відзначити: аналіз нормативних актів і теоретичних джерел показав, що окремі аспекти цієї проблематики неодноразово потрапляли в поле зору законодавця та вчених. Окремі напрями державно-управлінського впливу на інститут апеляційного провадження було закладено у численних правових документах, положення яких регламентують різні організаційні аспекти діяльності судової системи загалом та окремих її елементів, зокрема апеляційних судів. Так, у цьому контексті необхідно відзначити Постанову Верховної Ради України «Про забезпечення діяльності судів» від 1994 р. Виняткова цінність цього нормативно-правового акта вбачається у тому, що саме його положеннями було визначено один із ключових, а саме інформаційний напряму адміністративно-правового забезпечення усіх судових інстанцій, зокрема апеляційних. У ст. 4 Постанови вказано, що для інформаційного забезпечення судів України Верховному Суду України, Вищому арбітражному суду України та Міністерству юстиції України в обов'язковому порядку надсилаються у двох примірниках: закони та інші акти, прийняті Верховною Радою України; постанови Президії Верховної Ради України; укази та розпорядження Президента України; постанови, розпорядження та декрети Кабінету Міністрів України; офіційні тексти міжнародних договорів та угод України.

Міністерству юстиції України потрібно забезпечити кожного суддю за рахунок державного бюджету всіма необхідними кодексами, іншими нормативно-довідковими матеріалами, а також створити в кожному суді бібліотеку правової літератури. Копії зареєстрованих наказів, інструкцій, положень і розпоряджень нормативного характеру міністерств, відомств, місцевих органів влади надсилаються судам відповідно Міністерством юстиції України та його органами на місцях [3].

Зазначений напряму адміністративно-правового забезпечення набуває особливої важливості, якщо йдеться про забезпечення безпосередньо інституту апеляційного провадження. Адже систематична інформаційна підтримка суб'єктів останнього, тобто суддів апеляційної інстанції, прямо впливає на рівень їх обізнаності та, як наслідок, якість виконання наданих законом повноважень і реалізації поставлених перед ними завдань.

Ще одним важливим нормативно-правовим актом, який визначає окремі напрями механізму адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження, на нашу думку, виступає Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми організаційного забезпечення діяльності судів на 2003–2005 рр.» від 2003 р. Основною метою програми визначено забезпечення становлення незалежної судової влади, розв'язання головних завдань держави, визначених законодавством України, щодо гарантій і принципів розвитку й утвердження судової

системи, створення умов для ефективної діяльності судів, спрямованої на забезпечення належного захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина, порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів підприємств та організацій [4].

Відповідно до положень Програми реалізація цієї мети також передбачає наявність таких напрямів адміністративно-правового забезпечення судових установ, які прямо стосуються забезпечення апеляційного провадження безпосередньо, а саме: організації та забезпечення здійснення заходів щодо кадрового забезпечення діяльності Апеляційного суду України; забезпечення проведення щорічного аналізу статистичних даних про навантаження судів; вживання заходів для утворення в установленому порядку підрозділів організаційного забезпечення діяльності органів судової адміністрації та суддівського самоврядування; підготовки проектів положень про типове приміщення суду з урахуванням інженерно-технічних вимог і правил та процесуальної специфіки діяльності судів, а також типові проекти приміщень місцевого й апеляційного суду; підвищення рівня наукового забезпечення діяльності суддів тощо [4].

Значне коло питань, зокрема щодо напрямів адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження, включене у положення Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів від 2006 р. У Розділі I Концепції вказано, що її метою є забезпечення становлення в Україні судівництва як єдиної системи судового устрою та судочинства, яка функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантує право особи на справедливий суд. Відповідно до цієї мети розвиток правосуддя має бути направлений на забезпечення: доступності правосуддя; справедливої судової процедури; незалежності, безсторонності та професіоналізму суддів; юридичної визначеності, однаковості судової практики і відкритості судових рішень; ефективності судового захисту [5].

Водночас у рамках нашого дослідження положення Концепції є цікавими з огляду на те, що у них визначено напрями адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в аспекті державного регулювання судової системи. Наприклад, у вказаному нормативно-правовому акті визначено, що територіальну організацію місцевих та апеляційних судів не потрібно жорстко прив'язувати до адміністративно-територіального поділу, а слід визначати, виходячи з об'єктивних критеріїв, спрямовуючи на забезпечення наближеності місцевих і апеляційних судів до людини та водночас незалежності суддів від місцевої влади. Юрисдикцію кожного суду одного рівня доцільно поширити на територію з приблизно однаковою чисельністю населення, місцезнаходження суду необхідно визначати з урахуванням транспортних зв'язків, у найменуванні місцевих та апеляційних судів слід використовувати назву населеного пункту за їх місцезнаходженням [5].

Інстанційна організація судів повинна забезпечити правосудність рішення. Особі має бути гарантоване право на перегляд її справи судом апеляційної інстанції з огляду на правильність установлення фактів і застосування права. Виходячи з необхідності однакового застосування права на всій території України, учасник судового процесу після апеляційного розгляду справи має бути наділений правом оскаржити судові рішення першої та апеляційної інстанцій до суду касаційної інстанції (відповідного вищого суду), крім випадків, установлених законом, щодо правильності застосування права. Систему судових інстанцій потрібно організувати, виходячи з необхідності забезпечення учасникам судочинства рівних прав на оскарження судових рішень. Для цього кожен суд має виконувати функції лише однієї інстанції: місцеві суди – першої інстанції, апеляційні суди – апеляційної інстанції, вищі суди – касаційної інстанції, Верховний Суд України – касаційної інстанції у виняткових випадках [5].

Вважаємо за необхідне звернути увагу на положення Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., у яких закріплено деякі важливі напрями адміністративно-правового забезпечення інституту апеляційного провадження. Вказана Стратегія встановлює пріоритети реформування судової влади – системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів як на рівні конституційних змін, так і на рівні впровадження першочергових невідкладних заходів, які забезпечать необхідні позитивні зрушення у функціонуванні відповідних правових інститутів. Метою Стратегії є визначення пріоритетів реформування системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів задля практичної реалізації принципу верховенства права і забезпечення функціонування судової влади, що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям і стандартам захисту прав людини [6].

Таким чином, стратегія визначає шляхи удосконалення та зміни організаційної системи судочинства у розрізі реформування усіх її ланок, зокрема сфери апеляційного провадження, що вклю-

час в себе такі напрями адміністративно-правового забезпечення: підвищення рівня ефективності роботи судових і правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю та випадками корупції; підвищення ефективності попередження злочинів і реабілітації засуджених і вдосконалення системи виконання покарань; забезпечення належної координації правових інститутів і єдності інформаційної системи; підвищення прозорості діяльності суддів і рівня їх відповідальності; підвищення ефективності правосуддя й оптимізація повноважень судів різних юрисдикцій тощо [7].

Окремі напрями адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження можна знайти у роботах правознавців, предметом наукових пошуків яких були загальні особливості державного регулювання судової системи. Так, велика кількість вчених наголошує на тому, що сучасний механізм адміністративно-правового забезпечення судової системи та суміжних їй інститутів, наприклад, апеляційного провадження, необхідно вдосконалювати у зв'язку з тим, що аналіз чинної системи правового регулювання діяльності щодо забезпечення роботи органів судової системи показав наявність великої кількості недоліків і прогалин, які заважають ефективному здійсненню функцій з організації та забезпечення функціонування органів правосуддя України та виражаються у недостатності визначення правового статусу суб'єктів управлінської діяльності у судах, зокрема апеляційної інстанції; неврегульованості питань матеріального та фінансового забезпечення судів; відсутності правових важелів контролю й управління організаційною роботою у сфері забезпечення функціонування судочинства тощо [7, с. 152].

Висновки. Отже, проведений аналіз чинного законодавства та доктринальних джерел виявив велику кількість різних напрямів адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження, які найчастіше існують у межах організації й управління судовою системою загалом. Водночас як правники, так і законодавець належним чином зазначений момент не окреслюють. У зв'язку з цим, підсумовуючи проведений у нашому дослідженні науковий пошук, ми пропонуємо такий погляд на питання напрямів адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження України, відповідно до якого виділяємо:

1) систематичну розробку й удосконалення чинної нормативно-правової бази, норми якої регулюють питання організації та функціонального забезпечення судів апеляційної інстанції в аспекті виконання ними визначених законом повноважень у межах апеляційного провадження;

2) інформаційно-технічне забезпечення діяльності судів апеляційної інстанції та органів судової адміністрації задля інформатизації їх роботи, упровадження в їх діяльність інноваційних технологій, а також створення відповідної нормативної бази використання останніх;

3) підтримку легального стану правовідносин у сфері забезпечення апеляційного провадження шляхом попередження правопорушень і притягнення винних у їх вчиненні до адміністративної відповідальності;

4) запровадження нових форм і методів управління у діяльність судової адміністрації, зокрема в аспекті регулювання останньою роботи апеляційних судів;

5) постійне підвищення рівня наукового забезпечення діяльності судів і суддів апеляційної інстанції, розвиток правового статусу останніх відповідно до світових стандартів побудови судочинства.

Список використаних джерел:

1. Покровский И.А. Основные проблемы гражданского права. М.: Статут, 1998. 353 с.
2. Прилипко С.М. Предмет права социального обеспечения: автореферат. Харьков: Национальная юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого. 2007. 43 с.
3. Про забезпечення діяльності судів: постанова від 24 лютого 1994 р. № 4019-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 26. Ст. 215.
4. Про затвердження Державної програми організаційного забезпечення діяльності судів на 2003–2005 рр.: Постанова від 16 червня 2003 р. № 907. Офіційний вісник України. 2003. № 25. Ст. 198.
5. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: Указ від 10 травня 2006 р. № 361/2006. Офіційний вісник України. 2006. № 19. Ст. 23.
6. Про стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр.: Указ від 20 травня 2015 р. № 276/2015. Офіційний вісник Президента України. 2015. № 13. Ст. 864.
7. Стрижак А.А. Державне управління забезпеченням діяльності судів загальної юрисдикції: дисертація. Інститут законодавства ВР України, 2005. 183 с.